

# Het centrale werk van de Theosofische Vereniging

Radha Burnier



Deze brochure bevat een lezing die werd gehouden op het Internationaal Theosofisch Centrum te Naarden, tijdens een bijeenkomst van general secretaries van verschillende landen en een beperkt aantal werkers van de Theosofische Vereniging in juli 1992.

*Vertaling* Louis Geertman

© 1994 Nederlandse vertaling TVN, Amsterdam

*Vormgeving en typografie* UTVN, Amsterdam

Theosofische Vereniging in Nederland

Tolstraat 154

1074 VM Amsterdam

*telefoon* 020 - 676 56 72

*fax* 020 - 675 76 57

*e-mail* [info@theosofie.nl](mailto:info@theosofie.nl)

*website* [www.theosofie.nl](http://www.theosofie.nl)

Wanneer we de belangrijkste punten uit de boodschap die de Boeddha meer dan 2500 jaar geleden aan de wereld naliet beschouwen, dan wordt duidelijk wat het centrale werk van de Theosofische Vereniging is. De Boedha zei: 'Kijk zorgvuldig en voel ten diepste wat er in de wereld gebeurt, omdat daarmee een onderzoek begint dat zal leiden tot een toestand van grote gelukzaligheid.' De wereld van nu is een ongelukkige wereld. Veel mensen lijden armoede of sterven zelfs van de honger. De wreedheid die mensen, dieren en elke andere levensvorm over de gehele wereld wordt aangedaan is tragisch - zowel voor hen die lijden als voor degenen die die wreedheid begaan. Geweld is tegenwoordig een levenswijze geworden. Het najagen van oppervlakkige genoegens heeft onze tijd buitengewoon consumptiegericht en hebzuchtig gemaakt.

Misschien is er ook wel wat geluk te midden van al deze pijn, deze gewelddadigheid en illusie. Maar het beetje geluk en begrip dat er bestaat gaat gepaard met veel leed.

Als we dit inzien en ons realiseren dat het al duizenden jaren zo gaat, kunnen we de vraag stellen: Waarom hebben mensen eeuw na eeuw zo geleefd? De uiterlijke omstandigheden zijn veranderd, maar het denken van de mens niet. Het is nog onderhevig aan hetzelfde soort egoïsme en ambitie als altijd, waardoor het ongevoelig of agressief wordt. En aan het lijden kan geen einde komen, tenzij dat denken verandert.

Daarom zei de Boedha: Overpeins ten diepste wat de ware oorzaak is van wat er in de wereld gebeurt. Schrijf het niet toe aan oppervlakkige dingen en zeg ook niet: 'Ik ken de oorzaak', omdat we denken enig idee van de redenen te hebben. We moeten heel veel nadenken om te beseffen dat de oorzaak gelegen is in de menselijke psyche en om te weten wat de essentie is van het psychologisch probleem.

Waarnaar hunkert de mens? Wat maakt hem zo zelfzuchtig? Schuilt achter de ontelbare dwaasheden die hij begaat onwetendheid, ambitie, hunkering? Wat zit er toch in de mens waardoor dit soort gewelddadige, ongelukkige wereld teweeg wordt gebracht? Pas als we dit beginnen in te zien, kunnen we er iets tegen gaan doen, kunnen we het denken omhoog trekken uit de modderpoel waarin het gevallen is en het helpen boven zijn huidige toestand uit te stijgen. De Boedha maakte duidelijk dat iemands denken zo diep en zo helder moet zijn dat hij ziet dat er een uitweg is.

Er zijn mensen die begrijpen dat het menselijke leed schuilt in zijn eigen egoïsme, maar zij menen dat daaruit geen uitweg mogelijk is. De cynici en pessimisten zullen nooit een uitweg vinden, omdat zij gestopt zijn met hun eigen zoeken. Maar de Boeddha heeft verklaard dat er een uitweg is en hij heeft ons die weg getoond. Ieder van ons kan die weg vinden en anderen die weg wijzen, maar alleen door ons eigen denken te bevrijden van de oorzaken die tot ongeluk leiden.

Deze weg kan heel eenvoudig worden aangeduid als de weg van rechtschapenheid (*sila*) en van overpeinzing en meditatie (*samadhi*) die leiden tot wijsheid. Deze korte herinnering aan wat de Boeddha leerde maakt ons zeer goed duidelijk wat het centrale werk van de Theosofische Vereniging is. De Vereniging is gesticht om te proberen levende wezens te bevrijden van hun lijden. Dit kan niet oppervlakkig of terloops worden gedaan, maar alleen door te ontdekken wat de wortel is van het lijden, door te beseffen dat het lijden kan worden beëindigd en door te pogen te ontdekken welke weg daarvoor moet worden bewandeld. Het werk van de Theosofische Vereniging heeft te maken met al deze verschillende elementen. Om mensen te helpen na te denken over de toestand van de wereld,

moeten we dat eerst zelf doen, en diepgaand de oorzaken onderzoeken welke tot deze toestanden leiden. Wanneer we zien dat aan deze oorzaken een einde kan worden gemaakt en wanneer we ontdekken door welk soort leven en door welke transformatie van denken de oorzaken ophouden te bestaan, vinden we de uitweg. Die weg te tonen en te zeggen dat de ellende moet ophouden, dát is het werk van de Theosofische Vereniging.

## **Broederschap en noodzakelijke kennis**

De woorden 'het centrale werk van de Theosofische Vereniging' suggereren dat het werk allerlei aspecten omvat, maar dat iets essentieels centraal staat. De Vereniging kan bijvoorbeeld zaken als de ecologische beweging, activiteiten om wreedheid ten opzichte van dieren te voorkomen en allerlei liefdadigheidsacties ondersteunen. Er is verband tussen al deze zaken en het centrale werk. Maar om dat centrale werk te begrijpen, moeten wij een zo volledig mogelijk besef krijgen van de relatie van de Theosofische Vereniging met de wereld in het algemeen.

De mensheid is wel aangeduid met 'Het Grote Weeskind', omdat zij psychologisch gezien afgescheiden is van haar spirituele bron, en de toestand van de wereld is er een van grote verwarring en conflict, zoals we al eerder zeiden. De geschiedenis van de mensheid is in het algemeen verbonden met pijn en strijd, wat niet wil zeggen dat er in het menselijke leven geen positieve of goede elementen zouden zijn. Maar het is een feit dat de geschiedenis van de mensheid een ongelukkige geschiedenis is geweest.

Wanneer we de oorzaken onderzoeken achter de vele verschillende soorten conflicten en de alom heersende verwarring, dan kunnen we ze herleiden tot twee grote oorzaken die met elkaar verband houden. Waarschijnlijk valt iedere andere oorzaak van menselijke problemen onder de noemer van een van deze beide hoofdoorzaken.

De eerste hoofdoorzaak is gebrek aan broederschap en begrip voor elkaar, afwezigheid van sympathie en genegenheid. Dit is de wortel van de toestand waarin de mensheid verkeert. De tweede hoofdoorzaak voor het ongelukkig-zijn van de mensheid is het gebrek aan kennis en wijsheid, twee woorden die allerlei betekenissen kunnen hebben. Zogenaamde kennis is misschien wel helemaal geen kennis, maar een vorm van onwetendheid, zoals *De Stem van de Stilte* en de *Upanishads* laten zien. Dus moet men eerst ontdekken wat echte kennis is. Alleen ware kennis die niet een vorm van onwetendheid is, mogen we wijsheid noemen.

Wijsheid is nodig om werkelijk geluk, vrede en goedheid te verwezenlijken. Mensen beschouwen vele zaken als middelen om gelukkig te worden en, door die na te jagen, ontstaan conflicten en wordt zelfzucht ontwikkeld. Het zijn schijnmiddelen. Wat is dan wel de weg naar blijvend, waarlijk geluk en naar een diep gevoel van vrede, liefde en goedheid? Zolang een mens op deze vraag geen antwoord heeft gevonden, verkeert hij in een staat van onwetendheid. Alle andere kennis is onwetendheid, omdat zij niet helpt die toestand te bereiken waarnaar iedereen verlangt.

We kunnen de twee belangrijkste zaken die wij ons dienen te realiseren dus als volgt samenvatten: In het menselijke leven overheersen, over het algemeen gesproken, zelfzucht en geen broederschap; illusie en geen wijsheid. Deze twee hangen zeer nauw samen, omdat zelfzucht ontstaat uit gebrek aan

wijsheid en wijsheid alleen daar bloeit waar onzelfzuchtigheid heerst. Ze zijn dus onafscheidelijk met elkaar verbonden.

Het centrale werk van de Theosofische Vereniging is daarom enerzijds het aanwenden van alle mogelijke middelen om een gevoel van broederschap te creëren onder alle volkeren van de wereld en ze te helpen een steeds dieper wordende kennis te verkrijgen, die leidt tot een blijvend en onuitroeibaar gevoel van vrede, liefde en geluk. Hoe zullen we dat doen? We hoeven niet uit te wijden over elk afzonderlijk aspect van wat de mensheid nodig heeft, want ik denk dat we allemaal wel begrijpen dat, hoewel er behoefte is aan voedsel, aan een ander soort sociale betrekkingen enzovoort, toch datgene wat de mensheid ten diepste nodig heeft iets te maken heeft met de toestand van het denken. Het menselijke denken is erg gecompliceerd en kent vele facetten, maar daarop hoeven we ook niet gedetailleerd in te gaan, want we weten wat de essentiële kenmerken van dat denken zijn: Het is afwezigheid van liefde en van ware kennis, of, als je het liever op een andere manier wilt uitdrukken: afwezigheid van broederschap en wijsheid.

## **Het vormen van kernen van broederschap**

Hoe kunnen we het denken van de mensen helpen zich meer te realiseren dat broederschap cruciaal is voor eigen welzijn en geluk? Dit is een zeer belangrijke vraag. Misschien zijn velen van ons al te vertrouwd geraakt met de uitdrukking 'universele broederschap' en plaatsen we dit begrip daarom niet langer centraal in ons bewustzijn. Toch moet het wel centraal staan!

Een van de manieren waarop we te werk moeten gaan is het scheppen van kernen van broederschap, die elk een voorbeeld zijn voor iedereen die met zo'n groep in aanraking komt. Zij moeten de waarnemer overtuigen dat er een ander soort betrekking tussen mensen mogelijk is. De meeste mensen geloven niet in de doeltreffendheid van broederschap; zij geloven alleen in zelfzucht en hebben onbewust het gevoel dat zij alleen maar verder komen wanneer ze zich op de voorgrond plaatsen, als individu, als ras, als religieuze groepering of als sociale groep. Het is moeilijk voor mensen om te leren geloven dat het loslaten van hun zelfzucht henzelf ten goede zal komen. Daarom moet de Theosofische Vereniging kernen vormen, levende centra van broederschap. Onze loges, centra of hoe ze ook genoemd mogen worden, moeten voorbeelden worden van harmonisch met elkaar omgaan en samenwerken. Zij moeten bij anderen het vertrouwen wekken dat er een andere manier is om naar de dingen te kijken en dat er een nieuwe vorm van interactie bestaat die vol vreugde en goedheid is.

Ik geloof persoonlijk niet dat we goed bezig zijn wanneer we mensen aanmoedigen om 'nationale' leden te worden, die boeken meenemen uit een bibliotheek of ze kopen, die hun eigen studie doen en weinig of geen contact hebben met andere leden. In sommige gevallen is dat natuurlijk onvermijdelijk; maar het is belangrijk om elkaar te ontmoeten, samen in loges en dergelijke bezig te zijn, ondanks de verschillen te leren samenwerken, en in sympathie en begrip te groeien door op intelligente wijze de problemen het hoofd te bieden die zich tussen ons voordoen. Door begrip te krijgen voor elkaars fouten en tekortkomingen en door elkaars positieve kanten te waarderen, bundelen we onze krachten - niet onze uiterlijke, maar onze innerlijke krachten, het goede in ons. Dan heeft een groep, een loge

of een afdeling een kracht die elk der afzonderlijke leden op zichzelf niet kan hebben. H.P. Blavatsky gaf als klassiek voorbeeld: 'Een bundel twijgen is veel sterker dan elk van de afzonderlijke twijgen in die bundel'.

Het scheppen van kernen van broederschap, hetgeen een pionierswerk is, staat centraal als essentiële activiteit van de Vereniging. Maar we lijken het belang ervan niet altijd ten volle te beseffen. We willen zoveel tegelijk doen en, terwijl we daarmee bezig zijn, vergeten we dat we broeders en zusters zijn, veroorzaken we disharmonie en zelfs bitterheid en laten we achterdocht binnensluipen in ons denken. Ook staan we zeer kritisch ten opzichte van wat anderen doen. Met andere woorden: We zijn net als de wereld als geheel, waarmee het werk van de Theosofische Vereniging niet gerealiseerd wordt.

## **Het uitroeien van vooroordelen**

Als we ons willen wijden aan werkelijk theosofisch werk, moeten we een programma opstellen dat zoveel mogelijk mensen kan overtuigen van zowel de pragmatische als de spirituele waarde van broederschap. We moeten hen allereerst laten zien dat broederschap in hun eigen belang is. Hoewel vanuit een hoger gezichtspunt eigenbelang nooit verlicht kan zijn, mag er voorlopig wel de erkenning zijn dat 'verlicht eigenbelang' het beoefenen van universele broederschap vereist. De tijden zijn gunstig, gebeurtenissen hebben in die richting geleid. Mensen beginnen te beseffen dat er wereldomvattende oplossingen moeten komen voor wereldomvattende problemen; niemand is gebaat bij louter op het eigen zelf gerichte, provinciale, raciale en andere scheiding brengende houdingen en denkwijzen. Alleen de ecologische toestand is hiervoor al een voldoende bewijs; want we kunnen niet ergens de rivieren, de lucht of de aarde vervuilen en hopen aan de gevolgen ervan te kunnen ontsnappen door ergens anders heen te gaan. We kunnen geen oorlog beginnen zonder de gehele aarde in gevaar te brengen. Mensen beginnen zich dit te realiseren, maar ze zijn nog niet zover dat ze het belang inzien van het uitroeien van vooroordelen en van de noodzaak van een universele instelling en een universele manier van denken.

We worden niet met vooroordelen geboren; zij worden ons ingeprent. Noch u, noch ik zijn geboren met het idee dat de één Europeaan is en de ander Indiër, Amerikaan of wat ook. Maar we maken ons dat idee eigen om vervolgens bereid te zijn ervoor te vechten. Het is dus van wezenlijk belang dat mensen beginnen te begrijpen wat het betekent om geconditioneerd te zijn en wat het teweegbrengt, en hoeveel vormen van geconditioneerd-zijn er bestaan. Zoals één van de Meesters zei, is de menselijke aard duizenden jaren hetzelfde gebleven, met vooroordelen, onwillig om te veranderen. Centraal voor het werk van de Theosofische Vereniging is het zo krachtig en duidelijk mogelijk in allerlei contexten naar voren brengen van dit belangrijke idee dat ons denken vrij moet zijn, hetgeen betekent dat we vooroordelen en fixaties die we hebben opgebouwd moeten loslaten en moeten leren denken in termen van universaliteit.

## **Getuigenis van de wijzen**

Het afbreken van mentale scheidingen die zijn gebaseerd op ras, religie of andere factoren, is een van de basis-doelstellingen van de Theosofische Vereniging. Welke overtuigende argumenten kunnen wij gebruiken om dit idee uit te dragen? Het is onze taak om dat uit te zoeken. We kunnen mensen onder de aandacht brengen dat alle grote religies en filosofieën de noodzaak aangeven van broederschap en liefde en universaliteit. Hiervoor kunnen die verschillende religies eigen termen gebruiken, maar dit is wél waar het om draait, omdat zonder dit religie ophoudt religie te zijn. Grote leraren en wijze mensen overal ter wereld leggen getuigenis af van de spirituele waarde van liefde en eenheid. Filosofieën hebben de mensheid deze boodschap ook steeds voorgehouden. Zelfs de wetenschap heeft nu begrip gekregen van de onderlinge verbondenheid van alles. Dus door religie, filosofie en wetenschap op de juiste wijze te bestuderen zetten wij onze argumentatie kracht bij en kunnen we overtuigen. Ik noem dit slechts bij wijze van voorbeeld, maar we moeten allemaal veel nadenken over de argumenten, over het filosofisch perspectief, over de methoden en over de overtuigende terminologie die we moeten bezigen om een groter bewustzijn van het belang van universele broederschap tot stand te brengen. Zowel de innerlijke als de uiterlijke stichters van de Theosofische Vereniging spraken hier zeer duidelijk over en de noodzaak hiertoe is nu nog groter dan voorheen. We kunnen deze doelstelling dus niet als achterhaald of van secundair belang beschouwen, zoals sommigen wel suggereren. Het is een centrale doelstelling.

## **Broederlijk samenleven is wijsheid**

Hoewel we in een bepaalde context ongetwijfeld kunnen beginnen om duidelijk te maken dat universele broederschap in ons eigen belang is en dat de gebeurtenissen in de wereld ons ertoe nopen, moeten we verder gaan en aangeven dat broederschap in overeenstemming is met de wezenlijke natuur van het bestaan en dat daarom leven in broederschap wijsheid is. De Theosofische Vereniging moet zowel de spirituele als de rationele en praktische basis voor broederschap in haar programma naar voren brengen. Een hele reeks argumenten moet op de meest geschikte wijze gebruikt worden, passend bij de context en de gelegenheid.

De spirituele basis is ten nauwste verbonden met onze eigen persoon, wat we zijn en hoe we handelen. Rationele argumenten kunnen slechts met kracht naar voren worden gebracht door mensen die tenminste in zekere mate hun bewustzijn hebben vergeestelijkt. Daarom kan het voorbeeld dat we als individu en als groep stellen niet los gezien worden van de kracht waarmee we in staat zijn om de waarheid van broederschap naar voren te brengen. Wanneer iemand niet zelf ervaart waarover hij praat, wordt de luisteraar niet geraakt. In de mate waarin de spreker zegt wat voor hem- of haarzelf waar is, zal de luisteraar worden getroffen. Dit is een subtiel feit dat we niet zo gemakkelijk kunnen verklaren; maar we weten dat de woorden van sommige mensen méér effect sorteren dan die van anderen. We moeten ons steeds het volgende voor ogen houden: onze poging om broederschap te presenteren als de uiterlijke weerspiegeling van de essentiële eenheid van het bestaan is effectief naar de mate waarin we pogen die eenheid in ons eigen hart te verwezenlijken.

## **Werken op vele fronten tegelijk**

Universele broederschap als doeleinde van de Theosofische Vereniging betekent heel veel. Het betekent werken op vele fronten tegelijk, waaronder ook het praktische werk van dienstbaar zijn in de gewone betekenis van het woord. Dit element kan niet worden ontkend of verwaarloosd, omdat degene die broederschap verwezenlijkt niet anders kan dan handelen uit mededogen. Elke handeling is de spontane uitdrukking van het innerlijk. Als mensen constateren dat we te theoretisch zijn, niet bereid tot handelen, kunnen ze eraan beginnen te twijfelen of wij wel de juiste mensen zijn om de waarheid naar voren te brengen.

Dus zowel op zuiver praktisch als op spiritueel niveau is het werken voor broederschap centraal voor de Theosofische Vereniging.

Sommige leden onderzoeken niet voldoende wat dit werk allemaal inhoudt en hoe ze het moeten doen; anderen nemen het niet serieus genoeg. Er zijn leden die denken dat zoeken naar kennis voorrang moet hebben en dat, wanneer we die kennis hebben gevonden, we vanzelf juist zullen kunnen leven. Maar we kunnen niet wachten tot we oud en wijs zijn, en ook de wereld kan niet wachten. We moeten in beide richtingen beginnen te werken: bouwen aan broederschap, wat een leerproces is in juist leven, in het ontwikkelen van begrip en het vergaren van wijsheid.

## **Leren communiceren**

Broederschap betekent, zoals we al zeiden, het ontkennen of afzweren van zelfzucht. Voor ons mag dit iets betekenen. Maar wat het voor ons allemaal betekent is misschien niet altijd zo makkelijk over te brengen op iedereen. We moeten spreken op verschillende niveaus, op verschillende manieren en tot verschillende mensen. Wanneer we een groep mensen toespreken die nog niet eerder met dit gedachtengoed in aanraking zijn gekomen, hoe moeten we het dan overbrengen? Wat je zegt tot een groep yoga-studenten kan misschien iets geheel anders zijn dan dat wat je zegt tegen professoren van de universiteit of tegen zakenlieden in een bedrijf. Toch zou het mogelijk moeten zijn om iets hiervan aan alle mensen over te brengen. Het leren hoe te formuleren, wat te zeggen, op welk niveau te spreken, welke woorden of welke taal te gebruiken, dat alles is ook een deel van ons werk en onze training. Het uitdragen van ideeën vraagt een zekere techniek die we ons eigen moeten maken. Ook moeten we een zekere gevoeligheid ontwikkelen om te weten wat we bij welke gelegenheid moeten zeggen en wat geschikt is om naar voren te brengen.

## **Ware kennis**

Als we het over kennis hebben, moeten we eens zien of we er niet al te zeer aan gewend zijn geraakt om datgene als kennis te beschouwen wat in feite slechts onwetendheid is. Het is zo gemakkelijk om je te laten verblinden door de schittering van wereldse kennis, dat wil zeggen kennis die de mensheid of het individu in het algemeen niet helpt om werkelijk gelukkig te zijn. Eigenlijk is ieder individu slechts op zoek naar één ding: geluk. Achter de zoektocht naar macht, status, rijkdom, religieuze kennis, enzovoort, schuilt slechts één verlangen - dat naar geluk. Weten hoe je werkelijk moet leven



betekent weten hoe je werkelijk gelukkig bent, wat niet hetzelfde is als louter genieten van dingen, het najagen van plezier, het gehecht zijn aan iets of iemand, maar geluk ervaren dat op natuurlijke wijze van binnenuit opwelt. Dit is waarnaar iedereen op zoek is, en ware kennis moet de weg wijzen naar die toestand van nooit aflatende blijvende vreugde.

Er is veel kennis die niets met dit doel te maken heeft, bijvoorbeeld de kennis over hoe je een vliegtuig bouwt. Hoe nuttig zulke kennis ook mag zijn, zij is onbelangrijk als het gaat om het oplossen van het vraagstuk van het lijden van de mensheid. Veel mensen in onze tijd geloven dat dit soort kennis belangrijk is, maar zij heeft geen betere wereld gebracht. Anderzijds is de mens, doordat de kennis op materieel gebied enorm gegroeid is, de gevangene geworden van zijn eigen uitvindingen en ervaart hij grote stress en druk bij het najagen van alle producten die hij heeft uitgevonden. Een leven van stress, consumptie en competitie is een ongelukkig leven. Zo is dit soort kennis, reëel gezien, dus niet alleen een zekere onwetendheid, maar is zij zelfs schadelijk, omdat zij niet in de juiste proporties wordt gezien en op juiste wijze wordt gehanteerd.

## **De benadering van kennis**

We moeten ook onderzoeken of de wijze waarop kennis wordt benaderd niet belangrijker is dan de kennis zelf. De wereld van nu is vol lijden en problemen – geweld, armoede, conflicten, vervreemding, stuklopende relaties tussen ouders en kinderen, tussen echtgenoten onderling. En dit ondanks het feit dat kennis toeneemt, hetgeen komt doordat die kennis gebaseerd is op een benadering die analytisch is. Een denkvermogen dat in categorieën indeelt en gedachtestructuren opbouwt op basis van differentiatie, vergelijking, enzovoort, kan geen betere wereld opleveren; het versterkt juist de begeerte, de bezitsdrang en de competitie, doordat het in zijn aard ligt om scheiding aan te brengen.

Er is echter ook een andere benadering mogelijk die niet analyserend is, maar die tot een groter gevoel van eenheid en synthese leidt. Zulk een denkvermogen dat de kern van eenheid van al het bestaande waarneemt en ervaart, de ongedeelde basis die aan de uiterlijke verschijningen ten grondslag ligt, bezit een soort kennis die niet te beschrijven is. Er is wel eens gezegd dat Theosofie een exacte wetenschap is. Exacte wetenschap heeft betrekking op de meetbare dimensie. De materialist denkt dat als iets niet valt te meten, te kwantificeren en te analyseren, dat het dan niet echt bestaat en dus als fantasie moet worden afgedaan. Maar het hedendaagse, vooruitstrevende denken heeft zijn twijfels hierover. Welke vorm van kennis nu, helpt het menselijk lijden verlichten? Het zou gemakkelijk zijn om te zeggen: Theosofie. Maar er zijn mensen die *De Geheime Leer* van begin tot eind bestuderen, of zich een ander boek eigen maken dat zij als een autoriteit beschouwen, zoals de Veda's of de Koran, zonder een nieuwe kwaliteit in hun leven te brengen of het vermogen te verwerven om wijsheid over te dragen. Het is overduidelijk dat feitelijke, woordelijke kennis en het vermogen om begrippen te doorgronden geen wijsheid vertegenwoordigen. Daarom is het werk van de Theosofische Vereniging niet voornamelijk gericht op het doorgeven van die vorm van kennis. Niet dat we geen respect hebben voor theoretische kennis, maar zij is ontoereikend.

## Rechtstreeks weten

Kunnen we geluk afdoen als iets dat niet bestaat, omdat er geen bewijs valt te leveren voor de geldigheid van geluk en er geen maat is waarmee iemand de kwaliteit, de diepte of de intensiteit van geluk kan meten? Je kunt een ander niet van jouw gelukservaring overtuigen, vooral niet als die persoon zelf nooit het soort ervaring heeft gekend waarvan je probeert hem deelgenoot te maken. Niettemin bestaat geluk wel degelijk.

Als de ervaring van geluk niet iets werkelijks is, maar iets onbeduidends en vaags, dan wordt daarmee tegelijk het bestaan ontkend van begrippen als liefde, vrede, goedheid en harmonie, omdat deze tot de ideeënwereld behoren en niet tot de stoffelijke en feitelijke wereld.

De ideeënwereld omvat al die begrippen en nog veel meer. Vanuit esoterisch gezichtspunt bezien is deze ideeënwereld werkelijker dan de stoffelijke wereld van de uiterlijke verschijnselen. Hoe subtiel de wereld van de verschijnselen ook is, zij kan niettemin het werkterrein vormen van de exacte wetenschap. Maar de ideeënwereld - die nauw verbonden is met de uiterlijke wereld, omdat elke verschijningsvorm een zichtbaar gemaakt idee is en verwijst naar een ondefinieerbare, onuitsprekelijke waarheid - is werkelijker. Ideeën desintegreren of sterven nooit. Zij zijn tijdloos.

De stoffelijke wereld, met haar wetmatigheden, processen, haar ontelbare feiten en talrijke functionerende vormen, is schitterend. Gewone kennis heeft betrekking op dat uiterlijke wonder, op de weidse perspectieven die zij opent, op de vele universa, op de kosmische processen van involutie en evolutie. Maar zij vertelt niet het hele verhaal, want er is ook nog die andere wereld, een wereld die onstoffelijk is en toch intens waar. Het is de wereld van schoonheid, de ervaring van het hoogste goed, van vrede die elk begrip te boven gaat en van de eenheid van al het bestaande. Wanneer deze tot een persoonlijk beleefde ervaring wordt, dan is het waarheid.

## De Theosofische Vereniging en het zoeken naar Waarheid

Het werk van de Theosofische Vereniging moet zich niet beperken tot het aanmoedigen van mensen tot studeren en leren vanuit de stoffelijke wereld of tot het verzamelen van ideeën en informatie over de onstoffelijke werkelijkheid door het lezen van wat anderen daarover te melden hebben. Het is veel belangrijker om zelf tot de wereld van de waarheid te komen, om zelf de aard van schoonheid en eenheid, welke liefde betekent in de spirituele betekenis van het woord, als een persoonlijke ervaring te kennen, als een onomstotelijk vaststaand feit. En de andere kennis kan een hulpmiddel zijn om dit te bereiken. Wanneer zij niet helpt, doet zij niet veel goeds, misschien eerder kwaad, doordat zij trots, ijdelheid en een gevoel van superioriteit kan aanwakkeren.

Kunnen we woordelijke kennis, kennis van de stoffelijke wereld en exacte kennis (die misschien minder exact is dan we denken) gebruiken om tot het spirituele niveau te komen, wat een buitengewone ervaring is, zelfs al vang je er maar een glimpje van op? HPB zei dat de toekomst van de Theosofische Vereniging niet alleen afhangt van de kennis die de leden bezitten, maar van de *levende wijsheid* die onder hen leeft - een wijsheid die niet meetbaar is en die niet onder woorden kan worden gebracht.

## Vrijheid om te onderzoeken

Ieder individu moet er op eigen kracht, via zijn eigen weg, op zijn eigen wijze toe komen. Als je ideeën oplegt (je kunt alleen *ideeën* over waarheid, vrede of liefde opleggen, maar het idee van liefde is niet de liefde zelf), dan worden er obstakels opgeworpen op het pad naar wijsheid. Daarom is de benadering van de Theosofische Vereniging er een die vrijheid respecteert. Dit moet niet zomaar voor kennisgeving worden aangenomen, maar ter harte worden genomen. Het betekent dat we met anderen geduld moeten hebben. Het is bijzonder aanmatigend om ons te verbeelden dat we de waarheid kennen en die aan anderen kunnen onderwijzen. We kunnen samen delen, uitwisselen, onderzoeken, maar niemand kan iemand anders iets leren. De leraar wijst alleen de weg. Grote leraren, waaronder recentelijk mensen als Ramana Maharshi en Krishnamurti, hebben gezegd: Wij zijn geen leraren. Er is geen leraar, omdat het om een ontdekking gaat die ieder individu zelf moet doen. Wat hij ontdekt kan mogelijk hetzelfde zijn als wat anderen hebben geprobeerd te zeggen, maar het moet zijn eigen ontdekking zijn, net zoals de beschrijving door iemand anders van het maanlicht op het wateroppervlak geen vervanging kan zijn voor het zelf waarnemen van die schoonheid. Het zou dwaasheid zijn te geloven dat het voldoende was als we een ander lieten herhalen dat maanlicht mooi is.

Door kennis te gebruiken als een stap in de richting van wijsheid, moet iedereen tot een ervaring komen van het gehele leven, gevoeld als schoonheid, als vrede en als waarheid. Dit te ontdekken is een deel van ons werk in de Vereniging. Zij moet andere mensen helpen om dit pad van ontdekken te betreden, en niet alleen maar ideeën propageren. Dan zal de Vereniging een diep religieuze betekenis hebben, in de breedste en meest ware zin van het woord. Dan zullen wij kunnen zeggen dat zij een spirituele oriëntatie heeft.

## Luisteren is een deur naar wijsheid

Hoewel woorden niet de waarheid zelf zijn, is het noodzakelijk om te luisteren naar hen die woorden van wijsheid spreken. Maar we kunnen niet luisteren, voordat we het vermogen daartoe ontwikkeld hebben; we missen de diepte in de woorden van een wijze, tenzij ons eigen bewustzijn ook diepte heeft gekregen. Het leren luisteren naar onze medemensen, naar de bomen en de planten, en naar de hemel, naar het geluid van de insecten, naar de aarde zelf, het ontvankelijk zijn voor het geluid dat alles naar men zegt afgeeft, elk met zijn eigen boodschap, is een onderdeel van de training waardoor je leert te luisteren naar wat in een boek, of waar elders ook, wordt gezegd door diegenen die wijsheid bezitten. Er staan prachtige woorden van wijsheid in *Licht op het Pad*, in *De Geheime Leer* en in veel andere literatuur, maar zij maken geen diepe indruk, omdat we niet weten hoe te luisteren. In staat zijn om de woorden van de wijze te horen betekent ontvankelijk te zijn voor deze andere wereld van ideeën.

## Wijsheid is niet in strijd met de ratio

Het is bovendien van wezenlijk belang om je eigen gezonde verstand te gebruiken dat je behoedt voor de misleiding die uit de begeerten en de neigingen van het geconditioneerde denken ontstaat; anders zouden we misschien kunnen denken wijsheid te vinden waar die er in feite helemaal niet is. We zeggen niet: Theosofie staat alleen maar in dit boek of in dat boek. We bestuderen haar in verschillende vormen en staan open voor wat anderen hebben ervaren, terwijl we onszelf er tegelijkertijd voor behoeden te worden misleid door diegenen die alleen maar doen alsof. We gebruiken ons gezonde verstand en onderscheidingsvermogen in de benadering van theosofie.

Het proces van manifestatie voltrekt zich op een geordende manier en daarom kan begrip ervan nooit in strijd zijn met de ratio.

## Respectvol observeren

Een ander aspect van het werk is onpartijdige observatie van dingen, omdat je de betekenis van iets pas tot je kunt laten doordringen wanneer je goed observeert. Er staat een prachtige passage aan het eind van Annie Besants boek *Esoterisch Christendom*, waarin zij beschrijft hoe alles in het bestaan de ene waarheid onthult. Pas als we met respect en eerbied observeren, kunnen we tot de waarheid komen.

Er zijn wonderen overal om ons heen. Kijk maar eens naar wespen of mieren en de wonderlijke dingen die ze doen: hoe de wesp haar huisje bouwt met verscheidene kamers voor de verzorging van haar jongen, hoe de mier haar leven organiseert en zich van voedsel voorziet. Zelfs in het menselijk leven om ons heen, waarvan we soms bepaalde onderdelen niet leuk vinden, bestaat het wonder en wordt iets onthuld van de kosmische geest, de basis waaraan alles zijn betekenis ontleent. Wanneer we niet openstaan, missen we misschien heel veel.

Luisteren, aandacht schenken, de wereld beschouwen zoals ze is (niet alleen de wereld van feiten, maar ook relaties, functies en wat op psychologisch niveau gebeurt), met gebruikmaking van ons gezonde verstand, dat is allemaal één en hetzelfde werk.

*Licht op het Pad* zegt: 'Beschouw ernstig al het leven dat u omringt. Leer op intelligente wijze in de harten van de mensen te kijken. Beschouw ook uw eigen hart zeer serieus.'

Een aandachtige, respectvolle beschouwing van het leven zuivert het denken dat gewoonlijk zo vol zit met zijn eigen overtuigingen, conclusies, begeerten en herinneringen, dat het niets ziet zonder er direct zijn eigen kleuring aan te geven. Zo moeten we ons ervan bewust worden hoezeer ons denken is versluierd, en het vrijmaken van zijn gedachten die uit begeerte zijn geboren. Wijsheid verwerven houdt zelfkennis in.

## De Theosofische Vereniging als kanaal voor waarheid

We moeten dit alles in gedachten houden wanneer we denken over de behoefte van de wereld aan kennis, aangezien de Theosofische Vereniging anders geen kanaal zal zijn om hulp te kunnen bieden. Er zijn genoeg filosofische theorieën, religieuze ideologieën, sectarische gezichtspunten en

gedachtesystemen, en we moeten er niet nog eentje aan toevoegen. Het is niet de functie van de Theosofische Vereniging om mensen over te halen om een serie leringen of boeken te accepteren en te geloven. Zij zou zoveel mogelijk mannen en vrouwen in staat moeten stellen om waarheid te vinden en de betekenis van het leven, gebruik makend van leringen en ideeën die een beroep doen op ons rationele denken maar er niet door worden beperkt.

Elke ware kennis bewijst haar eigen waarde door haar resultaten. Zelfs als we een beetje ware kennis bezitten, komt dat al in ons gedrag, in onze relaties en houdingen tot uitdrukking. Zuiverheid van denken komt spontaan tot uitdrukking in een juiste wijze van leven, in de harmonie en genegenheid van onze betrekkingen met anderen. Wanneer hier in de praktijk niets van terug te vinden is, is de kennis niet van het kaliber dat uitmondt in wijsheid. De Theosofische Vereniging moet geen lege, onvruchtbare kennis verspreiden, maar iets waarin de kwaliteit van het leven tot uitdrukking komt. Zonder juiste kennis is er geen broederlijkheid. Als we ons niet broederlijk gedragen, werkt dit gebrek aan broederlijkheid als een scherm dat ons verhindert iets te zien zoals het is. Zij gaan dus beide hand in hand.

## **Hoe de tijd zo goed mogelijk te benutten?**

We moeten onze tijd en energie zo goed mogelijk gebruiken. Er zijn mensen die dol zijn op informatie, zelfs als die nutteloos voor hen is. Hiervan bestaan twee klassieke voorbeelden. Veronderstel dat je weet hoeveel engelen op de punt van een speld kunnen staan, welk nut heeft dat? Welk nut heeft het om te weten hoeveel haren er op het hoofd van de Boeddha zaten? Zelfs als dit deel uitmaakte van de exacte wetenschap, zouden we er niets mee opschieten. We moeten onderscheiden en kiezen welke soort kennis het nuttigst is om te verwerven in de tijd die ons ter beschikking staat.

## **Conclusie**

Laat mij tot slot een enigszins ketterse gedachte naar voren brengen. Stel dat we ophielden onszelf te beschouwen als theosofen, zelfs als lid van de Theosofische Vereniging. Stel dat we ons werk zonder enig etiket benaderden, gewoon als mensen die serieus op zoek zijn naar de waarheid, ten diepste altruïstisch en ten diepste bezorgd om de emancipatie van de mensheid, wat zouden we dan doen? Hoe zouden we dan te werk gaan?

Omdat we ons identificeren als leden, raken we verstrikt in gedachten over wat er gebeurde in 'mijn loge', over wat een ander lid zei, over wiens eigendom iets is en al dat soort dingen. Als we elkaar ontmoeten zonder die lading en dan proberen te zien hoe we eigenlijk moeten werken, zou dat helpen? Als we rondlopen met een soort zelfbeeld, vaag of scherp omljnd, dan is dat een obstakel voor het werk dat we moeten doen. Een zelfbeeld is: Ik ben een Europeaan, ik ben een Fransman, ik ben een theosoof, ik ben dit of dat. Dit verhindert het denken om werkelijk te weten wat liefde is.

---

---

Uitgeverij der Theosofische Vereniging in Nederland  
Tolstraat 154, 1074 VM Amsterdam, 020-6765672